

Skapelse og inkarnasjon I: Kampen om virkelighetsforståelsen

MF Aarhus januar 2024

Knut Alfsvåg, VID, Stavanger

Heraklit og Parmenides

- Heraklit: Alt flyter
 - Relativismeproblemet
- Parmenides: Forandring er en illusjon
 - Bare det uforanderlige kan erkjennes
- Thales og Demokrit: Det uforanderlige er materielt
 - Prinsipiell materialisme

Platons og Aristoteles' løsning

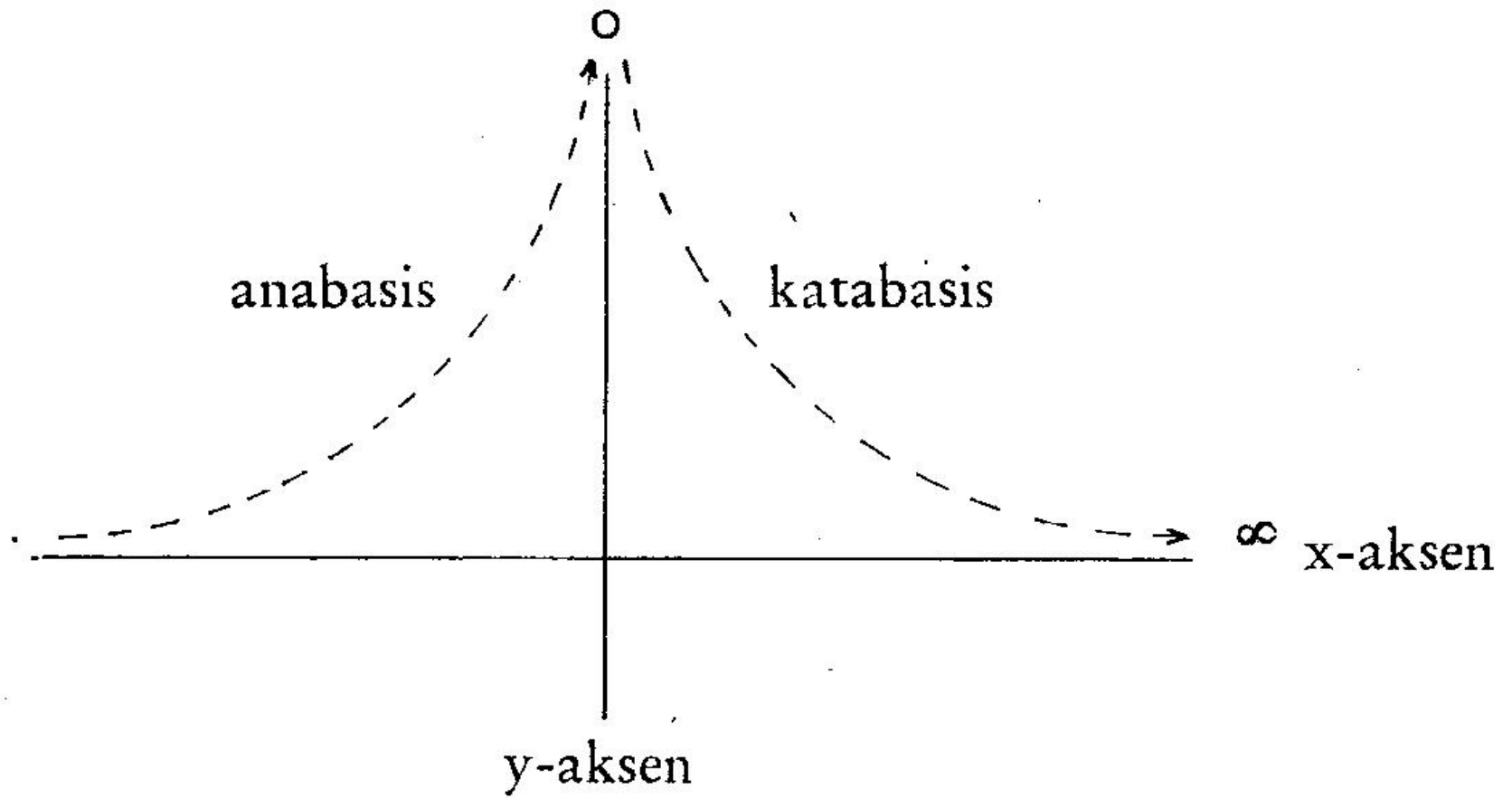
- Virkeligheten er forståelig
 - Intelligibilitet og kommunikasjon
- Det endelige, foranderlige og materielle
- Manifesterer det uforanderlige
 - Idé, form (εἶδος)
- Det uforanderliges kilde (det godes idé) er i seg selv uerkjennbar
- Sannhet kan aldri gripes induktivt
 - Men er forankret i transcendens

Aksepteres og radikaliseres av kirkefedrene

- NTs preferanse for det usynlige
 - 2 Kor 4,18
- Den evige Gud som uerkjennbar kilde
 - Det apofatiske perspektivet
 - Importeres fra nyplatonismen
 - Brukes for å uttrykke NTs virkelighetsforståelse i filosofisk språk

Inkarnasjonen som den uerkjennbares manifestering

- Joh 1,18
- Arianismekritikk hos Gregor av Nyssa: Vi kan ikke si hva Gud ikke kan
- Khalkedons tonaturkristologi
- Frelse som delaktighet i guddommelighet
- Sannhetens kristologiske forankring

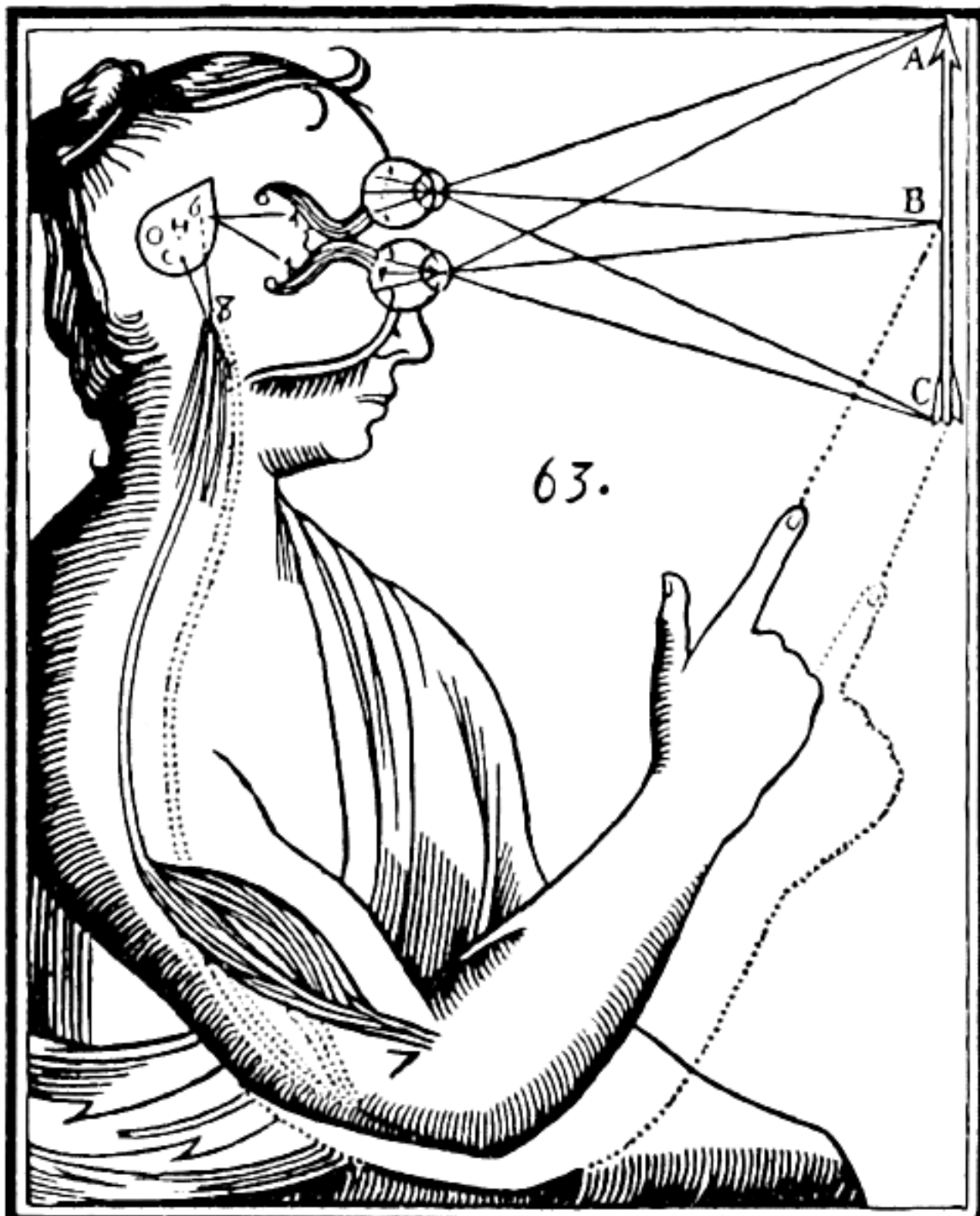

Forskyvninger i senmiddelalderen

- Import av Aristoteles
 - Thomas Aquinas og behovet for å forstå
- Det store bruddet: William Ockham og nominalismen
- Kravet om entydighet
 - Det grunnleggende skille mellom erkjent objekt og erkjennende subjekt
 - Som påtvinger virkeligheten en konsistent entydighet
 - Generert fra erfaring

Avvisningen av likhet

- Platonsk forstått som idé eller form (εἶδος)
- Det finnes bare identitet og ulikhet
- Interessen for det individuelle
- Og dets manipulerbarhet

Francis Bacon

- Kritikk av erkjennelse som betraktning
- Det nye målet: Manipulering av naturen til (med-) menneskets beste
- Forutsetter en reduksjon av virkeligheten til manipulerbare strukturer
- Kunnskap er makt

Descartes

- Tenkningen og den utstrakte virkelighet
- Gud som garantisten for samsvar mellom begrep og virkelighet
- Det materielle er utelukkende interessant som objekt for det manipulerende menneske
- Den teknologiske og industrielle revolusjons virkelighetsforståelse
 - En form for gnostisisme?

Kepler, Galileo og Newton

- Planetene beveger seg i ellipser
- Bevegelsesligningene

$$v = v_0 + at$$

$$s = v_0t + \frac{1}{2}at^2$$

- Gravitasjonsligningen

$$F = G \frac{m_1 m_2}{r^2}$$

- Entydighetskravets konsekvens: Masse, avstand og kraft er det eneste som finnes

Konsekvenser for virkelighetsforståelsen

- Manipulerbarhet erstatter intelligibilitet som sannhetskriterium
- Dualisme: Ikke Skaper/skaperverk, men subjekt/objekt
- Pragmatismens svøpe
 - Er erkjennelsen reell?
 - Hume: Nei
 - Jf. Platons og Aristoteles' kritikk av induksjonsprinsippet
 - Kant: Ja, på visse premisser
 - Anskuelsesformenes og erkjennelseskategoriens nødvendighet